

brummen 'murmurar' i alguna forma com *brammen* 'udolar, cridar' en altres llengües d'aquesta família, especialment el baix-alemany (però només en l'etapa mitjana, estranya al saxó antic). De tota manera no segueix això el sistema normal de les apofonies germàniques, ni s'ajusta a tipus indoeuropeus apofònics coneguts; el sentit tampoc és prou igual al de *bramar*.

Si almenys sabéssim que les llengües escandinaves posseeixen des d'antic formes amb tals condicions, hi hauria més base per a una suposició gòtica; però justament en aquesta branca el mot no pertany a la llengua dels eddas i les sagas; no hi manca del tot algun representant modern en danès o almenys danonoruec, però de nou és en autors recents i amb sentits de pertinença ben vaga.² Reconec ara, doncs, que les meves raons per adherir-me a la tesi germanística eren ben discutibles, i que m'han anat semblant més sòlides les que addueix Sainéan, *Sources Indig.* II, 177, per creure en un origen onomatopèic. El fet és que el camp semàntic de la idea de 'bramar' no és gens el propi dels germanismes, i que a penes hi ha cap forma germànica que tingui el vocalisme que cerquem; si hi són, són formes de sentit diferent, i d'aparició més aviat esporàdica i moderna; els mateixos *brēman* i *brummen*, els quals sí que són antics i importants, designen, en canvi, un so ben diferent del propi de *bramar*.³ Sobretot el que hem de tenir en compte és que es tracta d'una formació molt amplemment estesa entre les llengües indoeuropees, de la qual Benveniste va investigar les fondes arrels en l'estructura de les etapes indoeuropees més arcaïques, en *Origines de la Form. des noms en indo-européen* (p. 120): representada particularment pel scr. *bhramati* 'agitar-se' i segurament el ll. *fremere* 'murmurar, grunyar, rondinar, bramar', 'fer retrunyir'. Hi ha lingüistes que no coincideixen ben bé, en aquest punt, amb el judici de Benveniste (Pok., *IEW* 132 i 142.2 se'n separa en bona part), però dintre d'uns límits generals s'està d'acord que tot això forma un grup més o menys travat, més o menys lax, que inclou aqueixos mots germànics. En tot cas és fàcil passar de la idea de sons així a la d'agitacions d'aquesta mena, i viceversa, com ho prova ja el fr. *frémir* 'agitar-se' enfront del ll. *FREMERE*, i un mot com el scr. *bhramaráh* 'abella' és tan prop d'una idea com de l'altra. No oblidem tampoc que hi ha formacions semblants amb consonantisme més o menys diferent com la cast. dial. *gramar* coneguda a Amèrica (veg. Cuervo, *Apunt.*) i a Aragó (Bergua, etc.).

Una idea a estudiar amb més calma és la que em ve corregint proves, que la família sud-romànica *BRAM-* s'identifiqui amb la del cèltic *BRAGMA-*, *BRAGMO-* 'pet', derivat de *BRAG-* 'cruixir, creptar', puix que d'aquest prové el bretó *breugi* 'bramar com un ase' (vegu *BRAOLAR*): la presència d'una forma especial *bramar*, a Galícia, no és pas un signe descoratjador quan se sospesa la versemblança d'un celtisme.

En el fons crec, doncs: 1.ª que és més raonable pensar en un origen indoeuropeu pre-romà que no pas en un manlleu del germànic; 2.ª que tot aquest ample grup de les llengües indoeuropees remunta a una

remota creació onomatopèica, on en part hi ha hagut més re-creació imitativa que imitació d'una llengua per l'altra. I penso que en aquest punt les llengües romàniques han repetit aquest procés en la mateixa forma, d'imitació només parcial, sumant-se a una nova creació elemental.

DERIV.: *Bram* [Llull, veg. supra; ⁴ *bram d'ase* com a nom de planta, Cavanilles II, 333; *bram d'aigua* s'ha aplicat modernament, en la llengua muntanyenca, primerament al ronc tumultuós i eixordador d'un gran torrent, freqüent des de l'*Atlàntida*: «ab *brams* i cruixidera l'incendi, a coll del torb, / duya sos rius y laves a Roncesvalls y Astúries», «d'eix mar al *bram* titànic, en son llit, rugallosa, / part d'allà de l'*Atlàntida*, respon la de Ponent», i veg. més cites en l'*AlcM*; concretant-se cada cop més, jo havia sentit dir al meu pare, 1933, «en aquell torrent baixava un *bram* d'aigua de cinc metres d'amplada», i ell escrivia: «ens trobàvem en la gran sala --- de les turbines, en una fàbrica de la vora del riu; per sota, un *bram* d'aigua esbojarrada s'estrangulava en el coll de la canal, omplint la casa d'una sorda remor», *La Vida no ens interessa prou*, en «El Poble Cat.», 14-IX-1911; es comprèn, doncs, que a les muntanyes del NE. hi hagi diversos casos del nom de lloc *Torrent del Bram*, o simplement *El Bram* com a nom d'una gran torrentera (així, en *Solitud*, de V. Català).

Segons la fonètica sintàctica que és normal en els parlars mall., allí ha de sonar això certament un *bran d'aigo*, i com que *-nt* també és normal que es redueixi a *n* davant *d*, no és estrany que, sota la influència de *brandar*, hagi nascut a Mallorca una forma secundària un *brant d'aigua*, però no penséssim en una etimologia diferent⁵ (notem que en mall. mateix es diu *bramar* per 'dur molt *bram* d'aigua'. *Brama* [c. 1500, *Brama dels Llauradors*]. *Bramada*. *Bramadissa*. *Bramador*, *-dora*; per a *bramadora* 'espècie de llosa', S. XIV, veg. *bromadora*. *Bramaire*. *Bramall*. *Bramant*. *Bramarella*. *Bramàs*; *bramasos*. *Bramera*).

Bramular [1601-5, Jer. Pujades, *Dietari*, volum I, p. 49, passatge que relata l'aparició d'«un mal esperit que pren diverses formes *bramulant* com un toro»] degut a un encreuament de *bramar* amb *udolar* (sovint pron. *udular*) i *braolar*; «la pluja, els trons i l'oratge los segueixen *bramulant*», Marian Aguiló, a. 1849 [*Antol. Poèt.*, 1975, 122]; *bramul* [c. 1830, Tomàs Aguiló; «corns y atabals toquen diana, los cavalls donen *-uls*», Marian Aguiló, c. 1865, en Bover, *BiblEscrBal.* I, 501; «amollà un parei de *bramuls* que aborronaven, i descomparegué», J. Castelló en Villangómez, *Ll. d'Eiv.*, 218]; *bramulant*, *-anta* (1899), Coromines, *Presons Imag.*, 162: «la lluita heroica del pescador amb la mar *-ulanta*; «impetuosa la simfonia de la mar *bramulanta*», G. Cortès (*IdOr* VIII, 41); *bramulada*; *bramulador*; *bramulejar*, *bramuleig*; *bramulós*. Per la seva banda *bramular* en el Maestrat s'ha alterat per encreuament amb el sinònim *esbramegar*, d'on *bramugar* «bramar repetidament els bous o vaques» (Ga. Girona, *Voc.*): «per cent goles ubertes / *bramuga* -l torb», id. Seidia, 49; *bramuc* maestr.